

Elke mens heeft recht op zijn plek

Dat we in 2100 met 10,4 miljard zullen zijn, drukt de wereld nog harder op ongelijkheid

- ▶ Vruchtbaarheidscijfer hoogst in Sub-Sahara
- ▶ Inzetten op scholing en preventie kindersterfte
- ▶ Rijkere landen moeten levensstijl aanpassen

Patrick VERSTUYFT

Sinds de Verenigde Naties een maand geleden meldde dat we met acht miljard wereldbewoners zijn, kwamen er alweer drie miljoen mensen bij, tenminste als we de website www.worldometers.info mogen geloven. „Het tempo van de groei is op lange termijn natuurlijk niet houdbaar”, weet socioloog-demograaf Jan Van Bavel van de KU Leuven. „Gelukkig neemt de snelheid van die groei af, ook in Sub-Saharaans Afrika waar de vruchtbaarheidscijfers het hoogst zijn, maar het mag nog sneller.” Belangrijk volgens hem is mensen die aan geboortebepaling willen doen, maar daartoe helaas noch de macht noch de middelen hebben, te ondersteunen.

„Onderwijs schuif ik altijd als eerste oplossing naar voren”, zegt Jan Van Bavel. „In Niger, het land met het grootste vruchtbaarheidsspeil, kennen mensen met een zekere scholing een veel lager vruchtbaarheidsspeil. Ook gezondheidszorg is essentieel. Nergens beperken mensen het vruchtbaarheidsspeil, zolang ze er geen vertrouwen in hebben dat ze minstens enkele overlevende kinderen zullen hebben. Ook daar wringt de schoen. Uitzonderlijk hoge kindersterfte, gecombineerd met het gebrek aan een systeem van sociale zekerheid, waardoor hulpbehoe-

vende ouderen op hulp van hun familie moeten rekenen, maakt het bijzonder gewaagd om aan geboortebepaling te doen. Als we werken op de scholing en de overlevingskansen van kinderen, geraken we er.”

„Vanuit ons perspectief als landbouweconomen is de grootste uitdaging hoe we de groeiende wereldbevolking kunnen voorzien van een gezond dieet, zodat iedereen voldoende heeft om een goed leven te hebben”, merkt Marijke D’Haese van de UGent op. „Er zijn nog altijd 828 miljoen mensen, tien procent van de wereldbevolking, die onvoldoende voeding hebben en in armoede leven. Een belangrijke uitdaging is dat de voedselproductie moet gebeuren binnen de planetaire grenzen van wat de natuur aan kan en de uitstoot van broeikasgassen niet verder opdrijft, de biodiversiteit nog meer in gevaar brengt, het gebruik van water bedreigt en nog meer land inneemt.”

„Hoe verdelen we de natuurlijke hulpbronnen op een billijke manier?”

„Het zou een ecologische ramp zijn, mocht de hele wereldbevolking eenzelfde levensstandaard hebben als wij, de rijkere westerse wereld”, stipt Jan Van Bavel aan. „We moeten onze eigen levensstijl aanpassen.” Dan staat het voor Marijke D’Haese buiten kijf dat we onze diëten veranderen: meer groenten en fruit eten, meer peulvruchten, minder vlees. „Flexitairisch diëten betekent vooral dat we de vleesconsumptie met de helft doen dalen. Ook de voedselverspilling, op de diverse ni-

veaus – productie, supermarkten, consument – moet naar beneden. Anderzijds moet in de betrokken armere landen economische groei een beter gezinsinkomen brengen. Ook de landbouw speelt daarin een belangrijke rol. Echter, bij economische groei verlaten mensen de landbouw en zoeken ze elders werk.” Toch ziet ze veel evolueren in het globale Zuiden: „De toegang tot basisonderwijs verbeterd, er is een verbeterde geletterdheid, meer mensen hebben toegang tot het internet. Al blijft de uitval groot. Kinderen van dertien jaar van school halen, biedt gezinnen niet meer kans om zich uit de armoede te redden. Bovendien spelen zich daar waar de vruchtbaarheidscijfers het grootst zijn veel conflicten af. Die instabiliteit hypothekeert economische groei.”

„Door de druk van de ongelijkheid gaan ook armere landen zich manifesteren”, weet Marijke D’Haese. De oprichting, op vraag van het globale Zuiden, van een noodfonds tijdens de jongste klimaatop in Egypte, omdat het de gevolgen van de klimaatverandering draagt, maar die niet veroorzaakt heeft, is „een roep naar een rechtvaardige verdeling”. Die verdelingskwestie stelt zich haarscherp. „Hoe verdelen we de natuurlijke hulpbronnen op een billijke manier over de wereldbevolking? Waarom zou het rijkere Westen zich iets toe-eigenen wat we de rest van de wereldbevolking niet kunnen bieden? Dat is niet enkel een demografische of technische kwestie, maar een kwestie van rechtvaardigheid en ethiek”, besluit Jan Van Bavel.

Reageren op dit artikel? Dat kan op www.kerkenleven.be

Het Sub-Saharische Niger geldt als een van de armste landen ter wereld. © Belga Image

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Niet te veel

„Het is altijd boeiend wanneer clichés worden doorbroken. Het stereotype denkbeeld wil dat katholieken zich zonder beperking voortplanten terwijl vrijzinnigen waarschuwen voor overbevolking. In 2015 zei paus Franciscus echter dat katholieken niet moeten kweken als konijnen, terwijl de vrijzinnige filosoof Maarten Boudry tegenwoordig stelt: „Vergeet de overbevolking, straks zijn we met steeds minder.”

Wie heeft gelijk? Beiden. Hoewel de wereldbevolking nog steeds toeneemt, zal dat over enkele decennia niet langer het geval zijn. Vandaag zitten we in een opmerkelijke fase: de toename van de bevolking stelt ons voor uitdagingen, maar het stilvallen van het geboortecijfer in steeds meer landen is net zo goed een knelpunt. Meer mensen op de wereld is een probleem, maar minder evenzeer. Het gaat dus niet langer over de vraag of we met te veel zijn, maar over de vraag hoe we omgaan met onze demografie.

Soms zeggen jonge mensen dat ze geen kinderen willen, omdat dat nefast is voor het klimaat. Dat is niet enkel bedroevend, het is ook riskant. Kijk naar China, dat zijn eenkindpolitiek moest stopzetten omdat de Chinese samenleving volledig werd ontworpen.

Acht miljard mensen telt onze planeet sinds kort. In het artikel hiernaast buigen twee experts zich daarover. „Hoe voorzien we de groeiende wereldbevolking van een gezond dieet, zodat iedereen voldoende heeft om een goed leven te hebben?”, vraagt landbouweconoom Marijke D’Haese zich terecht af. Bovendien moet die voedselproductie „gebeuren binnen de planetaire grenzen van wat de natuur aan kan en de uitstoot van broeikasgassen niet verder opdrijft, de biodiversiteit nog meer in gevaar brengt, het gebruik van water bedreigt en nog meer land inneemt”.

Moeten we opnieuw gaan leven zoals vroeger? En wat is dan ons referentiepunt: onze ouders, onze grootouders, de middeleeuwen of de oertijd? De mensheid keert nooit terug naar het verleden, de geschiedenis voltrekt zich voorwaarts. Zo zullen we er niet komen door terug te grijpen naar kleinschalige landbouw, hoe sympathiek dat ook lijkt. Om acht miljard monden te voeden, moeten we juist zo veel mogelijk voedsel op een zo klein mogelijk oppervlak gaan kweken. Hoe meer landbouwgrond we nodig hebben, hoe meer bos en andere natuur verloren gaat. Het aantal calorieën en eiwitten per hectare moet dus omhoog.

Dat betekent niet enkel hogere rendementen, het houdt ook in dat het merendeel van ons voedsel plantaardig moet zijn. Moeten we dan met z’n allen vegetariër worden? Nee hoor. Biologisch is en blijft de mens een alleseter. Minder vlees eten is evenwel belangrijk, omdat plantaardige eiwitten minder oppervlakte en CO₂-uitstoot vergen dan dierlijk voedsel. Binnen de dierlijke voeding zijn er bovendien grote verschillen. Zo is de impact van varkens en kippen op milieu en klimaat veel bescheidener dan van runderen. Het dieet van de toekomst wordt dus best niet uitgestippeld met ideologische fetisjes, maar met doordacht puzzelwerk.

Voorlopig zal de bevolking nog toenemen, vooral in Afrika. Over een jaar of veertig hebben we wellicht de piek bereikt, met vermoedelijk tien miljard mensen. Vanaf dan daalt de bevolking. In het Westen weten we al dat ook dat uitdagingen meebrengt, zoals de vergrijzing en een tekort aan arbeidskrachten. Onze actieve bevolking wordt steeds kleiner en moet voor steeds meer gepensioneerden zorgen.

De vraag is niet of we meer of minder mensen willen. Dat moeten we niet als overheid of als Kerk willen bepalen, die keuze komt de gezinnen zelf toe. We kunnen beter onze tijd en energie steken in deze vraag: hoe maken we de wereld rechtvaardiger, zodat alle mensen hun rechtmatige deel krijgen? ”

Reageren op dit artikel? Dat kan op www.kerkenleven.be